

Aradi Csaba

etológus, ökológus (Celldömölk, 1944. december 1.)

Egyedülálló ajándékot kaptam az élet-től, hiszen a legcsodálatosabb dologgal foglalkozhattam, a teremtő sokféleséggel, az egyívé tartozók sokféleségének dicséretével. Mi kapcsol egy gyereket a természethez? Vajon a nagypja által megmutatott vadkacsafészek? A tojásokat körülölelő pihekoszorú? Vagy a későbbi találkozás a pusztával, mely a fények, az illatok, az ég és föld összeborulásának megejtő világa? Nem tudható. Tizenéves fiúként a tanya mel-

letti mocsár titkai és a Hortobágy fényei után a debreceni Nagyerdő fogadott barátságába. A Nagyerdő egy madárfaj – a kis héja – első hazai fészkének felfedezését és napi 15-20 km futás helyszínét jelentette. A felfedezésnek 16 évesen a Madártani Intézet külső munkatársi tagságát és a későbbi egyetemi felvételt, a kemény edzéseknek két országos ifjúsági bajnoki cím elnyerését köszönhettem. A madarak megfigyelése türelemre, a futás kitartásra tanított.

Az egyetemen kitűnő tanárokkal találkozhattam, akik nemcsak hogy szakmai ismereteket nyújtottak, de emberségből is példát adtak. Wojnárovich Elek, Juhász Nagy Pál és Varga Zoltán meghatározták pályámat. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem állattani tanszékén végzett oktató- és kutatómunka nagyon sokat adott, és mindig visszatértem ehhez a forráshoz.

Bekapcsolódtam a Hortobágyi Nemzeti Park megalakulásának előkészítésével, határainak kijelölésével foglalkozó tervek kidolgozásába. A létrejött nemzeti park természetvédelmi felügyelői állást ajánlott. Érdekes kihívásnak ígérkezett, hogy részese, alakítója lehetek első nemzeti parkunk révén a hazai természetvédelem kiépülésének. Pályám meghatározó időszaka volt, időt kaptam arra, hogy „párbeszédet folytassak a természettel”, s későbbi döntéseimhez szilárd alapot biztosított mindaz, amit megtudtam tőle.

Életem legizgalmasabb – magam választotta – feladata a pusztai tájleptéki rehabilitációjának elindítása volt. A kiszáradt mocsarak rekonstrukciójával, az ötvenes évek rizs- és gyapotföldjeire emlékeztető tájsebek gyógyításával kapcsolatban hiányoztak a hazai tapasztalatok, de a nemzetközi szakirodalom sem kínált kézzelfogható megoldásokat – igazi úttörő munka volt.

Felismertük, hogy a pusztát mozgásban tartó hatásokat – víz, tűz, legelő állat – megfelelő arányban be kell emelnünk a természetvédelmi kezelés eszköztárába. A pusztát kitűnően ismerő pásztorokkal, halászokkal töltött órák, a tőlük kapott tanácsok, a máshol meg nem szereshető ismeretek segítségünkre voltak.

A természetvédelmi munka a gyönyörűségek mellett időnként keményebb próbákat is tartogatott. A pusztai libatartás betiltását követő konfliktusok lezárása – melyekről művészi képet alkotott Csoóri Sándor és Sára Sándor a *Tüske*

a *köröm alatt* c. filmben – a nyolcvanas évek természetvédelmének nagy sikere, erőpróbája volt. Ismertséget, sőt elismertséget szereztünk a nemzeti parknak, gyümölcsöző kapcsolatokat alakítottunk ki nemzetközi szervezetekkel, nemzeti parkokkal. Az ember és a természet évezredek harmonikus együttélését ismerte el a világ: a kulturális táj kategóriában a Hortobágyi Nemzeti Park a világörökség része lett. Ezt az értéket őrizni megtisztelő feladat. Tennivaló továbbra is akad bőven. Utódaim dolga elérni, hogy a nemzeti park körüli településeken élők magukénak vallják a világörökség címet, érezzék a világ figyelmét.

A természet állandó változását vizsgálva szükségem van rá, hogy időnként minden kötelezettség vagy cél nélkül csak szemlélődjek. (Lehet, hogy ezzel csak lustaságomat mentegetem?) Szeretek – ahogy Áprily írja – „elálméklodni megszokottakon”. Ilyenkor nem akarom az engem körülvevő világ titkait meglesni, de érezni szeretném, hogy része vagyok a teremtett világnak, a nagy Egésznek.

Mire tanított a természet? Bölcsességei közül hadd emeljek ki egyet, a szívemhez nagyon közel állót: nem engedte, hogy elkövessem a „civilizált emberiség nyolc halálos bűnének” (Konrad Lorenz) egyikét, nem hagyta, hogy megszűnjön bennem a tőlem függetlenül keletkezett szépség és nagyság tisztelete. Ezért tudtam örülni a pusztá peremén felkelő és lenyugvó napnak, a csenkeszgyepet borzoló szélnek, a madaraknak, és nem szégyelltem, ha kicsordult a könnyem. Ez mentett meg attól is, hogy az igaztalanul ért bántások túl mély nyomokat hagyjanak bennem vagy hivatásomtól eltántorítsanak.

A család számomra mindig erős támasz volt. Szüleimmel, nagyszüleimmel, testvéreimmel hagyományos értékeket valló, boldog családi légkörben éltünk. Ezt a harmóniát csak édesapám 1956 utáni internálása törte meg – több mint egy évig nem láttuk. A gyerekkoromból hozott értékrendet vallja feleségem is, ami alapja harmonikus családi életünknek. Optimista egyénisége biztosságot sugároz. Lányunk három gyönyörű unokával ajándékozott meg – a legcsodálatosabb dolgok közé tartozik nagyapának lenni.

Számos kitüntetésem közül a Pro Natura emlékéremre és a Debrecen Város Díszpolgára címre vagyok a legbüszkébb, köszönet érte munkatársaimnak is. A debreceni egyetemem ma is tanítok. Nagy örömmel tölt el kiváló tanítványaim szakmai sikere és emberi helytállása. Többen közülük hazai és más európai egyetemeken oktatói, kutatói.

Hetven év alkalmom a számvetésre. A hosszú út végén, remélem, nem kell majd azon gondolkodnom, hogy marad-e érték, vagy legalább egy nyom utánam. Életem sikereit és balsikereit végigélve tökéletesen igazat kell adnom a költőnek: „Amit haragomban földbe dobtam, kikelt nyomban – s jégeső aratta. / Kedvvel mit vettem, annál szebben nőtt a kertben – áldás maradt rajta.” (Peter Rosegger).

N. Hamza Erzsébet

iparművész (Mosonszentpéter, 1944. december 1.)

Sütött a nap, s a csikorgó hidegben még nyikorgott a háború, amikor megszülettem. Félelem, menekülés, kiszolgáltatottság és összetartozás. Csendben összehúzódtak ismerősök, ismeretlenek, a számkivetettek.

Kecskeméten éltem hétéves koromig szüleimmel, két öcsémmel, rokonoknál. A homok illata a mezítlábás szaladgálásokat, a színes, zamatos gyümölcsök a nap perzselő sugarait s leégett bőrömet juttatják ma is eszembe. Amikor a vonat megtalálta a sínek végtelen végén Gyöngyöst, rácsodálkoztam életem immár hegyekben gazdag új állomására, a Mátraaljának varázslatos színpompájára. Iskolába és a Nagy-patakra járással, kisvasútra kapaszkodással s az Orczy-kerti bujkálásokkal szaladtak tova a kisiskolás éveim.

Szorgalmasan rajzoltam, sokat festettem, és ábrándoztam a jövőmről. Hihetetlen volt számomra, hogy a legsebbe álomból valóság lett. Felvettek a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumba. A családtól eltávolodni, a nyüzsgő budapesti életbe belecsöppenni, a mátrai fák rengetegéből a bérházak sűrűjében utat találni s el nem veszni – nagy kihívás volt. Az életmester ekkor formázott, színezt meg engem, mint ahogy később én tettem azt az üvegeimmel.

A gimnázium üveg szakán Báthory Julianna nyesegetett, csiszolgotott. Meg-

ismertetett a formák világával, a csiszolás technikájával, a festészet művészetével. Szerettem a budavári rajzórákat, a művészettörténeti barangolásokat, a múzeumok csendjét és a Rudas fürdő zajos úszoleckéit.

Az iskola lépcsőit kijárva, falait nehéz szívvel elhagyva új falak közé léptem, hogy szabadon tervezek majd sok üvegcsodát.

Vártak az üvegyárok: Salgótarján, Parádsasvár.

Gyári tervezőként 1964 és 2004 között elsősorban kézi gyártású, ritkábban gépi kivitelezésű üvegtárgyakat, asztali készleteket terveztem, formájában tisztán, öntve színesen, csiszolva romantikusan, festve népiesen, igény szerint a két üvegyár nagy belföldi és külföldi piacaira.

Megismerve a hagyományos kivitelezési módokat, technikákat és az éppen trendi piaci igényeket, könnyű volt a vevőket üvegeimmel megnyerni.

A piacokat megismerni, azokon ismertté válni megfelelő nyelvismerettel, a fórumokon való megjelenésekkel lehetett. Franciaország, Olaszország, Japán, Svájc, Németország, Svédország szakmai bemutatóin, kiállításain, biennáléin és vásárain láttam nagyon sokat, s láttak engem is nagyon sokan. Ezeknek a nagy rendezvényeknek a színei, formái, hangulatai folytonosan és tagadhatatlanul nagymértékben alakí-

tották a saját forma- és színvilágot, melyek az üvegeim elkészítési folyamatának részben törvényszerű, részben véletlenszerű elegyként teremtették meg műveimben a harmóniát.

A gyártási folyamatban nagy segítségemre voltak az üvegfúvó-, csiszoló- és festőmesterek. Nagyra becsülöm őket, mert a szakmai terveimet segítségükkel tudtam a gyakorlatba jól használhatóan átültetni, a munkafogásokat tökéletesíteni. Az ő közreműködésük nélkül nem valósulhatott volna meg ennyi sikeres munkám.

Az üvegen rengeteg lehetőség lakozik, az 1-2 mm-es vékony, csipkeszerűen elkészített fuvallattól a nehéz súlyú, természetes dísz tárgyakig. Ennek a széles spektrumnak majd minden zegzugát bejártam, így készülhetett el, teljesezhetett ki az idén október 2-án a salgótarjáni Dornyay Béla Múzeumban megnyitott kiállításom üveggalériája.

A sors furcsa játékaként a nyugdíjas elbocsátó üzenetemmel egy időben töltötték ki a 120 éves (fénykorában 2500 fős) Salgótarjáni Öblösüveggyár és a 300 éves (600 fős) Parádsasvári Kristály Manufaktúra „nyugdíjba vonulási” papírjait is. Szerelmem a forró üveggel innentől kezdve kényszerűen plátóiává szublimálódott.

Iványi Ödön festőművész szakkörein vászonra vittem ötleteimet, emlékeimet és álmaimat.

Czinke Ferenc grafikusművész vezetésével az üveghöz hasonlóan forró területen, a tűzzománc világában

kezdtem magam egyre otthonosabban érezni. Ó segített megtalálni hangulataim megjelenítő és kifejezőeszközöket, a színezési módokat, a szeretlen vonalvezetéseket, a mintázatok harmóniáját.

A mostani Dornyay-beli „...színek, formák, hangulatok...” című kiállításomon az elmúlt 50 évben született üveg-tárgyú műveimből, az újabb tűzzománcképeimből és a legújabb festményeimből tekinthetnek meg válogatást az érdeklődők. Miközben a kiállításra készültem, szabadon szárnyaló fantáziával, a funkció kényszerre, a sorozatgyártás béklyói nélkül, boldogan engedtem, hogy elkapjon a sodró látvány mámora. Remélem, hogy Szarvasné Magyara Zsuzsanna nagy szakértelemmel megvalósított rendezésének és tárlatvezetésének köszönhetően a látogatókat is elkapja ez a sodrás.

Jelen sorok írásakor s az elkövetkező jó néhány hónapban a Parádsasvári Kristály Manufaktúra állandó kiállításához gyűjtöm a tárgyi emlékeket és rendezgetem a fotóarchívumát, hogy minél hamarabb megnyílhasson a nagyközönség előtt.

Mit tervezek a következő hónapokra, évekre? Mindenképpen tovább finomítom a tűzzománc technikámat, kikapcsolódásként festegetek, és izgatottan készülök a következő kiállítás(ok)ra.

N. Hanna Székely

Hetvenkét jeles hetvenes

Január Geleta László, Hernádi Miklós, Lengyel Zsolt,
Tahi Tóth László, Baranyi Szabolcs, Papp Zoltán

Február Nyakas Szilárd, Ferencz Ernő Lajos, Jávor Piroska,
Talabér Erzsébet, Szélyes Imre, Pete György, Vidovszky László

Március Kalmár Magda, Csuday Csaba, Géczi István, Botár Attila,
Voith Ági, Szabados Árpád, Biernaczky Szilárd, Kenéz Ferenc,
Lugossy László

Április Farkas Árpád, Sarusi Mihály, Doncsev Toso, Csíkhelyi Lenke,
Várnagy Ildikó, Tölg-Molnár Zoltán

Május Huszti Péter, Kovács István, Latorcai János, Csák Elemér,
Kurucz Gyula, Terebess Gábor, Beke László, Visy Zsolt

Június Holdas György, Szkok Iván, Bánáti János, Gulyás Gyula

Július Apáti Miklós, Rozsos István, Vicei Károly, Marafkó László,
Szurdi András

Augusztus Kemsei István, Geiger György, Gráfik Imre, Pritz Pál,
M. Novák András, Vihar Judit

Szeptember Böjte József, Kéri Ádám, Mayer Berta, Pogány Gábor,
Pogány Judit, Csűrös Miklós, A. Sajti Enikő, Laki Krisztina,
Turcsán Miklós

Október Németh Géza, Bócz Sándor, Ircsik Vilmos

November Pintér József, Nemere István, Saád Katalin,
Tamás József, Monspart Sarolta, Farkas Ádám, Tömöry Márta

December Aradi Csaba, N. Hamza Erzsébet

Ára: 1490 Ft. Előfizetés: 6000 Ft.

Előfizethető személyesen valamennyi postán és a kézbesítőknél, a Magyar Posta Zrt.
(1) 303-3440-es faxszámán, a hirlapelofizetes@posta.hu e-mail-címen,
valamint a szerkesztőségben.

A Napút elérhető az interneten: <http://www.napkut.hu>

Számlaszám: OTP 11713005-20381185

A folyóirat támogatói:

Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA